

אייר תשפ"ו
אפריל 2026

שירות הקשר ערב מלחמת העצמאות – יומן בן גוריון אל"ם בדימוס דניאל רוזן

רקע

באפריל 1947 קיים יו"ר הנהלת הסוכנות היהודית, דוד בן גוריון, תהליך למידה (שזכה מאוחר יותר לכינוי 'הסמינר של בן גוריון'), בו התעמק במשך מספר חודשים באתגרים הצבאיים של היישוב היהודי בארץ ישראל.

בן גוריון נפגש בביתו בתל אביב (בשדרות קרן קיימת 17, כיום שדרות בן גוריון), עם עשרות ממפקדי 'ההגנה', למד מהם בפרטים על פעילותם ויכולותיהם, ובהמשך הנחה את מפקדי 'ההגנה' כיצד עליהם לפעול כדי להתכונן לעימות הצבאי הממשמש ובא, ולפלישת צבאות ערביים סדירים.¹ במסגרת תהליך זה נפגש בן גוריון ב-22 באפריל 1947 עם יעקב ינאי (יאן), ראש שירות הקשר של 'ההגנה', ושמע מפיו על שירות הקשר.

פגישת בן גוריון עם יעקב ינאי (יאן), ראש שירות הקשר ב'הגנה'

להלן רישומיו של דוד בן גוריון מאותה הפגישה, עם ביאורים מתאימים, לסיוע לקורא של היום:
"יין מנהל אלחוט (אין מחלקת קשר!), הדבר קיים עשר שנים, הוא מנהל אותו 13 חודש. עד לפני שנה זה לא היה מאוחד. רשת בארץ, לונדון, נ.י. [ניו יורק] והרשת בחו"ל (לא כלול אותות, רצים, טליופונים).
[יין הוא יעקב ינאי (יאן), בכינויו החשאי 'שמשוני', שהיה ראש שירות הקשר ב'הגנה' מנובמבר 1945 ועד הפיכת שירות הקשר לשירות הקשר של צה"ל במאי 1948, ומפקדו הראשון של חיל הקשר כאשר שירות הקשר הפך לחיל קשר באוקטובר 1948.²

טרם מינויו של ינאי פעל שירות הקשר בשתי זרועות, האחת עסקה בקשר רדיו (אלחוט, בלשון אותה התקופה), השנייה בכל יתר הנושאים: איתות ראייה, יוני דואר, קשר קווי והדרכה, ופיתוח הקשר ביחידות החי"ם והחי"ש). ינאי ארגן מחדש את שירות הקשר, איחד את כל הפעילויות תחת פיקוד מרכזי, הקים מפקדה ומטה וירענן את סגל הפיקוד וההדרכה.³

ברשת בארץ 78 תחנות לשעת חירום ולצרכי פיקוד. בכל מרכז פיקוד (גליל, נפה ואיזור גדול המורכב מכמה נקודות – ובכל נקודה נחשלת. המרכז בת"א, קשור לכל גליל, הגליל לנפה, הנפה לאיזורים (יש

¹ מסקנותיו של דוד בן גוריון הוצגו ב-18 ביוני 1947 במסמך בשם 'ההגנה לקראת הבאות – הוראות למפקדה', בו הנחה להכין את 'ההגנה' להשגת הכרעה צבאית, בדרך של שינוי הארגון, שיפור ההכשרה, ציוד הכוח בנשק מתאים, ניצול הניסיון הצבאי שנרכש במלחמת העולם וניצול חידושי המדע והטכנולוגיה. ארכיון בן גוריון, 16521.

² דניאל רוזן, אל"ם יעקב (יאן) ינאי (ינובסקי) – מפקדו הראשון של חיל הקשר, העמותה להנצחת חילי חיל הקשר והתקשוב, יוני 2020. [https://www.amutakesher.org.il/Uploads/dbsAttachedFiles/Yakov\(1\).pdf](https://www.amutakesher.org.il/Uploads/dbsAttachedFiles/Yakov(1).pdf)

³ דניאל רוזן, שירות הקשר ב'הגנה', העמותה להנצחת חילי חיל הקשר והתקשוב, ניסן תשפ"ב, אפריל 2022. https://www.amutakesher.org.il/Uploads/dbsAttachedFiles/Haganah_Signal_Service_1.02.pdf

אפשרות להתקשר ישר עם כל נקודה ובשעת צורך עושים זאת. בתחנות מכשירי מורס. מכניסים עכשיו מכשיר דיבור (טלפון אלחוטי). המכשירים משני הטפוסים מיצרים בארץ מחלקים. החלקים נמצאים במדה מספיקה. במשך 4 חדשים אפשר יהיה לצייד כל נקודה (ע"י יצור והבאה מבחוץ).

[רשת תחנות האלחוט של ה'הגנה', רשת 'אבינועם', שותקה ב'שבת השחורה', ב'29 ביוני 1946, וחזרה לפעול רק במרץ 1947. הרשת פעלה בת"ג, באיתות מורס.⁴

תחנות האלחוט התבססו על מכשירי צבר (ראשי תיבות – 'צבי בית'דין רדיו') שכונו מק-14 ומק-15. במהלך שנת 1947 החליט שירות הקשר למקד מאמצים בייצור דגם משוכלל יותר, מק-18, ממנו יוצרו 150 מכשירים.⁵

זהירות? יש צפנות שמשנתנה מזמן לזמן בכל חודש חדשיים. נודע לפני כחדשיים שמלונדון פענחו את הצפנות (המומחה פרץ מנהל).

[ביולי 1946 התברר כי הבריטים קולטים את תשדורות האלחוט של היישוב ומפענחים את צפניהם. הדבר גרם לזעזוע עמוק בשירות הקשר (האירוע כונה 'האסון'), והיה 'אירוע מכונן' בתולדותיו, שהביא לשינוי בכל שיטות ההצפנה.⁶ הרישום "נודע לפני כחדשיים" מתייחס לאירוע מפברואר 1947: "חששות מבוססים שידידינו [הבריטים] מבינים את שפת נוגה [כתבי הסתר של הגדעונים]."⁷

באוגוסט 1947 התברר לשירות הקשר כי השינויים לא עומדים בפני הבריטים, שהמשיכו לפענח את תעבורת רשתות המוסד לעלייה ב'.⁸ בעקבות האירועים האלה הביא יעקב ינאי ארצה את שאול בר לב (לוינסון) ומאיר שפירא, יהודים מדרום אפריקה יוצאי הצבא הבריטי, שהיו אנשי מפתח בהקמת מערך כתבי הסתר בצה"ל במלחמת העצמאות, וחיידש את כל מערך הצפנים.⁹

פרץ הוא פרץ רוזנברג (1919 – 2008), בכינויו החשאי 'בור'; 'הצנחן הישראלי הראשון', יליד הונגריה, עלה ארצה עם הוריו, למד בגימנסיה הרצליה בתל אביב, התגייס ל'הגנה' בגיל 16; גדעוני בספינת המעפילים 'אטראטו' ז', מדרוך קשר בקורס ה'פלסטיין סקים' בשנת 1941; בשנת 1942 התנדב לקבוצת צנחני היישוב, התגייס לצבא הבריטי, ובמאי 1943 צנח בהרי דורמיטור במונטנגרו, כאלחוטן, כחלק מיחידת קישור צבאית בריטית שחברה לפרטיזנים בפיקודו של טיטו; במלחמת העצמאות שירת במחלקת המדע (לימים: רפאל) ולאחר מכן הקים את מערך הקשר של משטרת ישראל].

⁴ ראו: דניאל רוזן, **חידוש פעולת רשת אבינועם, 1947**, העמותה להנצחת חללי חיל הקשר והתקשוב, אוקטובר 2028. https://amutakesher.org.il/Uploads/dbsAttachedFiles/new_avinoam.pdf

⁵ דניאל רוזן ומיכאל נגל, **משדר ת"ג מק-18**, העמותה להנצחת חללי חיל הקשר והתקשוב, טבת תש"פ – ינואר 2020. <https://amutakesher.org.il/Uploads/dbsAttachedFiles/18.pdf>

⁶ דניאל רוזן, **העליונות המודיעינית הבריטית והתבססותה על פענוח צפני ה'הגנה'**, העמותה להנצחת חללי חיל הקשר והתקשוב, תשפ"ד – 2024 (להלן: רוזן, **העליונות המודיעינית**).

https://www.amutakesher.org.il/Uploads/dbsAttachedFiles/British_Intel_Superiority_1.0.pdf

⁷ מברקי המוסד לעלייה ב', פברואר 1947, את"ה 524/14.

⁸ שם, עמ' 23.

⁹ דניאל רוזן, מרדכי פופר, **כספר החתום – ראשית השימוש בכתב סתרים בצה"ל**, העמותה להנצחת חללי חיל הקשר והתקשוב, כסלו תשפ"ב – דצמבר 2021. [https://www.amutakesher.org.il/Uploads/dbsAttachedFiles/8\(2\).pdf](https://www.amutakesher.org.il/Uploads/dbsAttachedFiles/8(2).pdf)

י"ן כפוף למטה (מחוץ לשני הקווים ואירופה – באלה כפוף לשרף). (יוצא שהוא כפוף עכשיו לשלוש רשיות: המטה, המוסד והמחלקה המד'). בשבת, 19 לאפריל, נתקיימה פגישה של שאול, סנה, יוסף, ישראל, צבי וי"ן ושם "סוכם" שיהיה "מוסד מרכזי" לנהל הרשת באירופה – זה לא יתכן).

[ש-ף הוא זאב שרף, אז מזכיר המחלקה המדינית בסוכנות; שאול הוא שאול אביגור, ראש המוסד לעלייה ב'; יוסף הוא יוסף אבידר, סגן הרמטכ"ל; ישראל הוא ישראל גלילי, ראש המטה הארצי (רמ"א); וצבי הוא צבי איילון, מבכירי המטכ"ל. שלוש הרשויות הם מטה ה'הגנה', המוסד לעלייה ב' והמחלקה המדינית של הסוכנות.

בשלהי 1945, כאשר יעקב ינאי (בכינוי החשאי: שמשון) מונה לראש שירות הקשר, סוכם על הכפפת 'גדעון', רשת האלחוט של המוסד עלייה ב', לשירות הקשר.¹⁰ במאי 1947 ביקר יעקב ינאי באירופה, החליף את הממונה על הרשת וכתב דו"ח מקיף על הפעילות.¹¹ הפגישה עליה מדווח קדמה לנסיעתו של יעקב ינאי.]

בארץ יש 200 פעילים באבינועם: בשכר יש 46 עובדים, במרכז 11 (מהם 6 מדריכים ארציים, 3 בסטף [במטה] המרכזי, י"ן, אברהם מדפנה סגנו של י"ן, משה ירוסלימסקי (מדריך לקודים וכדומה), במרכזית בת"א 6, בכל גליל 2 (בירושלים רק 1), 6 עובדי מעבדות, 13 בנפות (יש מהם נוטרים ומקבלים תוספת)(בראש העבודה בירושלים חומנה מנהלל, בת"א – אמנון (מבית זרע), יוחנן (מרמת גן), בחיפה – ידידיה.

[אברהם הוא אברהם תנחלסון (1915 – 1993), בכינוי החשאי 'ברד'; יליד רוסיה; עלה לארץ בשנת 1935 ועבר לקיבוץ דפנה; עסק בקשר ב'הגנה'; התגייס לפלמ"ח בשנת 1942, היה קצין האלחוט הראשון של הפלמ"ח והקים את רשת 'תמר'. הדרך קשר במחלקה הגרמנית ובמחלקה הערבית; עם קום המדינה היה מפקדה הראשון של יחידת הקשר במטכ"ל ברמתגן. גזבר קיבוץ דפנה.

משה ירוסלימסקי הוא משה ירושלמי (ירוזלימסקי) (1917 – 1999), בכינוי החשאי 'זיק'; יליד פולין, עלה ארצה עם משפחתו בגיל 17, למד בגימנסיה 'בלפור', התגייס להגנה בגיל 19, בשנת 1938 מונה לימפקח ארצי בשירות הקשר. במאי 1945 נשלח לאיטליה, הקים את רשת הגדעונים באירופה. גדעוני בספינת המעפילים 'יאשיהו ווגיוד'. פיקד על רשת 'גדעון'. עם הקמת המדינה התמנה לפקד על רשת תח"ל, עד לפרישתו בדרגת סא"ל.

אמנון הוא אמנון ברגיורא (גרייצר) (1923 – 2016); יליד גרמניה, עלה ארצה בשנת 1938 כילד בודד במסגרת עליית הנוער והתחנך בקיבוץ בית-זרע; התנדב ל'הגנה' בשנת 1940 ושירת כאלחוטן; התנדב לחיל האוויר הבריטי בשנת 1942 והדריך את הצנחנים הארץ ישראלים (ביניהם חביבה רייק, אנצו סרני וחנה סנש) וצנחנים יוגוסלביים. במלחמת העצמאות היה קצין הקשר בחטיבת 'יפתח' (שם הקים את תחנת השידור 'קול הגליל' באיילת השחר), חטיבת 'עודד' ומחוז התיכון; עם שחרורו מצה"ל שירת במשטרת ישראל, כקצין קשר במחוז ירושלים; ממקימי מפעל 'קרן

¹⁰ המסמך המקורי, ללא חתימה ותאריך, בכותרת 'הסכם עם שמשון', אותר בארכיון תולדות ה'הגנה' (את"ה), 13/12. המסמך זמין ב: https://www.amutakesher.org.il/Uploads/dbsAttachedFiles/Shimshon_Agreement_1.0.pdf

¹¹ את"ה 530/14.

אלקטרוניקה' באשקלון. שירת במוסד למודיעין ותפקידים מיוחדים משנים 1958 עד 1974 ופעל בדרום אמריקה, באירופה, באיראן ובסין. נשיא כבוד של אגודת חובבי הרדיו בישראל.

יוחנן הוא יוחנן מנור (שפינגרן), בכינויו החשאי 'אלי': אלחוטאי משנת 1942. גדעוני בפרז, מפקד רשת 'אבינועם' ערב מלחמת העצמאות ובמהלכה, קצין הקשר של מבצע בלק (מרץ 1948), אלחוטן ראשי ביחידת הקשר במטכ"ל ברמת גן, אלחוטן ראשי במשלחת שיחות שביתת הנשק ברודוס.

ידידיה הוא ידידיה צפרי (פרימורגן) (1924 – 2013), בכינויו החשאי 'יצר'; התגייס לפלמ"ח בשנת 1942; עבר קורס אלחוט בשנת 1943; גדעוני ביוון ובצרפת, שם נעצר מספר חודשים בידי שירות הביטחון הצרפתי DST ושחרר בהתערבות עורך הדין הציוני אנדרה בלומל; גדעוני בספינה 'ברל כצלנסון'; כשחזר לאירופה בינואר 1946, מחופש לחייל בריטי, נעצר בידי הבריטים, נחקר כשלושה חודשים במחנה מעצר במדבר המערבי, הועבר למעצר בירושלים ולבסוף שוחרר; במלחמת העצמאות היה אלחוטן בחטיבת 'כרמלי' ובספינות חיל הים אח"י חנה סנש ואח"י ווגיוד (ק-18); לאחר קום המדינה סיים לימודי הנדסת חשמל בטכניון, שירת בחיל הים והיה נספח ימי בלונדון בדרגת סא"ל; לאחר שחרורו עבד כמהנדס ברפאל.

עוד לא התקנו מכשירי שדה (מופעלים בסוללה). נרכשו עכשיו באמריקא וטרם הגיעו. כשזה יותקן לא יהיה צורך באיתות.

[הכוונה כנראה לציוד קשר צבאי המאפשר אלחוט דיבור (ולא רק איתות מורס), ומופעל בסוללות (כך שהוא פועל גם ללא אספקת חשמל). באותה העת היו בשירות הקשר מכשירים בודדים מסוג זה. רק בינואר 1948 הצליח יעקב ינאי לשכנע את בן גוריון בצורך ברכש מסיבי של ציוד קשר צבאי, נשלח לארה"ב, והצליח לרכוש כמות גדולה של ציוד בזמן קצר ולהבריחו במהירות ארצה, כך שהציוד היה זמין כבר בשלבים הראשונים של מלחמת העצמאות].

במעבדות מכינים מכשירים – לרוב הם גלויים. רוב החלקים אפשר להכניס ארצה ברשות.

[שירות הקשר קיים מספר 'מעבדות' (בתי מלאכה), בהם ייצרו ותיחזקו ציוד קשר.¹²]

הקו האמריקני פועל טוב – מפה לשם יום יום, משם הנה 3 פעמים בשבוע. זה ארבעה שבועות שמשגיגים אותם לילה לילה (עובד שם ראובן מפה – לאחר הסה"ל נפסק הקשר, והוקם מחדש – רק חד צדדי (יש כנראה קשיים בצרפת – כאילו טוענים ש"גילו", עכשיו בכל זאת יש קשר יום יום. באיטליה העניין בסדר גמור – זה שנתיים יש שם שתי תחנות – בצפון ובדרום. רק מילנו קשורה עם הארץ. התחנה ביוון חוסלה. התחנה ברומניה צולעת.

[הקו האמריקני" הוא הקשר האלחוטי החשאי החד-סטרי (שידורי מורס בת"ג, ללא מענה) מהארץ ללונדון, שבוצע באמצעות 'תחנת שרה', שהוקמה בקיבוץ גבת בשנת 1939 ועברה לפעול מתל אביב

¹² למאמר מקיף על התפתחות המעבדות, ראו: ישעיהו (אישי) לביא, **מעבדות ובתי מלאכה לקשר – לבטי התפתחות**, גדנ"ע קשר, קיץ 1953, עמ' 6–10. מאמר זה זמין ב:

https://www.amutakesher.org.il/Uploads/dbsAttachedFiles/Signal_Service_Maintenance_Development.pdf

לרשימת המעבדות ומיקומן, ראו: דניאל רוזן, **מיקום מפקדות ומתקני קשר לפני קום המדינה ובמלחמת העצמאות**, העמותה להנצחת חללי חיל הקשר והתקשוב, אייר תשפ"ב – מאי 2022.

https://amutakesher.org.il/Uploads/dbsAttachedFiles/Signal_Service_Sites_1.03.pdf

בשנת 1943.¹³ בפברואר 1947 הורחבה הפעילות גם לניו יורק, שם הופעלה תחנת קליטה בידי חובבי הרדיו האחים ראובן והרמן גרוס בסטטן איילנד. שלטונות ארה"ב איתרו את הפעילות וסגרו אותה תוך מספר חודשים. בהתערבות מנהיגים ציוניים לא ננקטו צעדים של ממש נגד האחים גרוס.¹⁴

'הספר הלבן' עליו מדובר הוא 'הספר הלבן' שהבריטים פרסמו ביולי 1946, במטרה להציג את הסוכנות היהודית כארגון טרוריסטי, המוביל את האלימות כנגד הבריטים.¹⁵

התקציב – ארבעה חלקים: ארגון, מוסד, הנהלה ו"קול ישראל", הארגון נותן 3,000 אימון אלחוטאים, 3,000 בנין מכשירים, 10,000 אדמיניסטרציה – ס"ה 16,000. הנהלה 3,000 לשני הקווים; המוסד – לא נקבע במסוים, כמאתיים לא"י לחודש. "קול ישראל" 3,000 (פו"מ).

בחור אחד נשלח ללמוד באנגליה. עומדים לשלוח איש לאמריקא בספטמבר.

בקבוץ ג' של השה"צ ברא"ל יש בחור מאמריקא שלום בס, מומחה לדרר (היה בצבא אמריקני). יש עוד אחד ברומברגר מגרמניה (אחיו עובד בסוכנות).

[מעריך המכ"ם בחיל האוויר הוקם במהלך שנת 1948, בראשות אנשי מח"ל מארה"ב ודרום אפריקה].

יש כמה מכשירים לקול ישראל. נשתתק אחרי המצור הצבאי האחרון. לא נתגלה אך מכשיר אחד. ניסו להפריע, והתחכמו לדבר בכמה גלים שונים באותו זמן. המומחה הטוב שלנו הוא רענן רובינשטיין, עומד לצאת לחו"ל".

[השידורים המחתרתיים של 'קול ישראל' חודשו ב-4 באוקטובר 1945.¹⁶ הבריטים חסמו את השידורים אך החסימות הבריטיות נפסקו בשלהי שנת 1946, שכן השידורים הפכו להיות מקור המידע המרכזי על היישוב היהודי, וחסימתם לא הייתה יעילה.¹⁷

רענן (רני) רובינשטיין (1921 – 2013), יליד הארץ, בוגר מכס פיין בתל אביב. התגייס לפלמ"ח בראשית שנות ה-40. התגייס לצבא הבריטי בשנת 1944 ושירת בחיל הקשר המלכותי. שירת בפלוגת הובלה 544, התקין מכשירי אלחוט בספינות מעפילים באיטליה].

אחרית דבר

יעקב ינאי (יאן), ראש שירות הקשר של ה'הגנה', אדם מוכשר ומסור בעל חזון וכושר ארגון, הבין את הצפוי ופעל כנדרש לשם מימוש הנחיותיו של בן-גוריון.

¹³ דניאל רוזן, 'תחנת שרה' – הקשר בין היישוב בארץ למחלקה המדינית של הסוכנות בלונדון, העמותה להנצחת חללי חיל הקשר והתקשוב, אלול תשפ"א – אוגוסט 2021.

<https://www.amutakesher.org.il/Uploads/dbsAttachedFiles/sara1.03.pdf>

התחנה בתל אביב, שכונתה 'תחנת דפנה', פעלה ברחוב ז'בוטינסקי 19 (אז: רחוב קיבוץ גלויות).

¹⁴ דניאל רוזן, **גדעונים: מפעילי הקשר האלחוטי בשירות המדינה שבדרך**, העמותה להנצחת חללי חיל הקשר והתקשוב, מהדורה שנייה, תשע"ח – 2018, עמ' 52 – 53.

<http://amutakesher.org.il/Uploads/dbsAttachedFiles/gidonim2.pdf>

¹⁵ דניאל רוזן, 'הניר הלבן' של שנת 1946, העמותה להנצחת חללי חיל הקשר והתקשוב, תמוז תשפ"ב – יולי 2022.

https://www.amutakesher.org.il/Uploads/dbsAttachedFiles/1946_White_Paper_1.01.pdf

¹⁶ דניאל רוזן, קול ברמה נשמע, **מלחמת השידורים 1945 – 1948**, העמותה להנצחת חללי חיל הקשר והתקשוב, כסלו תשפ"א – דצמבר 2000. [https://www.amutakesher.org.il/Uploads/dbsAttachedFiles/Boadcast_War_1.04\(1\).pdf](https://www.amutakesher.org.il/Uploads/dbsAttachedFiles/Boadcast_War_1.04(1).pdf)

¹⁷ רוזן, **העליונות המודיעינית**, עמ' 21.

יעקב ינאי (יאן) הבין את הצורך בשינוי מהיר של מערך הקשר, מאספקת קשר ניח במחתרת בין יישובים ליכולת קיום קשר צבאי למסגרות צבאיות, בקרב נייד. הוא פעל במהירות וביסודיות, שילב בשירות הקשר את יוצאי הצבא הבריטי, שהעניקו לשירות הקשר ידע וניסיון של צבא סדיר, גייס משאבים וכוח אדם, והקים מערך הכשרה מסודר.

כבר בחודשים הראשונים של שנת 1948, עד הפעלת תכנית ד', הצליח שירות הקשר להתארגן כראוי, לבנות מסגרות, להכשיר כוח אדם, לממש הצטיידות רבת היקף בצידוד קשר צבאי, מעודפי מלחמת העולם השנייה, ולשנות מהיסוד את הקשר במערך הלוחם.¹⁸

שירות הקשר עמד במשימה, והיתה לו תרומה חשובה להישגים ולניצחון במלחמת העצמאות.¹⁹

נספח

לוט דפי היומן המקוריים מ־22 באפריל 1947, ארכיון בן־גוריון 21887:

22 אפריל

י-ן מנהל אלחוט (אין מחלקת קשר ו), הדבר קיים
עשר שנים, הוא מנהל אותו 13 חודש. עד לפני שנה זה לא היה
סאוחד. רשח בארץ, לונדון, נ.י. והרשח בחו"ל (לא כלול אותה,
רצים, סליפונים).
ברשח בארץ 78 תחנות לשעת חירום ולצרכי פיקוד.
בכל מרכז פיקוד (גליל, נפה ואיזור גדול הסורכב מכמה נקודות -
ובכל נקודה נחשלת. המרכז בח"א, קשור לכל גליל, אזגליל לנפה,
הנפה לאיזור רים) יש אפשרות להתקשר ישר עם כל נקודה ובשעת צורך
עושים זאת. בתחנות מכשירי מורס. מכניסים עכשיו מכשיר דבור
(סליפון אלחוטי). המכשירים משני הספוסים מיצרים בארץ מחלקים.

• / •

¹⁸ למידע על הערכות שירות הקשר למלחמת העצמאות והקמת חיל הקשר: יואב גלבר, **גרעין לצבא עברי סדיר: תרומתם של יוצאי הצבא הבריטי להקמת צה"ל**, יד יצחק ברצבי, ירושלים תשמ"ו – 1986, עמ' 308 – 313. פרק זה זמין ב: https://www.amutakesher.org.il/Uploads/dbsAttachedFiles/Gelber_Emergence_of_Signal_Corps_YBZ_1.0.pdf

¹⁹ למידע מקיף על מערכות הקשר במלחמת העצמאות: דניאל רוזן, מיכאל גל, **שבעים שנות חיל הקשר והתקשוב: מערכות שיטות ואמצעים**, העמותה להנצחת חללי חיל הקרקש והתקשוב, מהדורה שנייה, תשע"ט – 2018, עמ' 54 – 93. <http://amutakesher.org.il/Uploads/dbsAttachedFiles/70years.pdf>

החלקים נמצאים במדה מספיקה. במשך 4 חדשים אפשר יהיה לצייד כל נקודה (ע"י יצור והבאה מבחוץ). זהירות ? יש צפנות שמשתנה מוסן לזמן בכל חודש חדשיים. נודע לפני כחדשיים של ונדון פענחו את הצפנות (המומחה פרץ מנהלל).

י-ן כפוף למטה (מחוץ לשני הקווים ואירופה - באלה כפוף לש-ף). (יוצא שהוא כפוף עכשיו לשלוש רשיות: המטה, המוסד והמחלקה המד') בשבת, 19 לאפריל, נתקיימה פגישה של שאל, סנה, יוסף ישראל, צבי וי-ן ושם "סוכם" שיהיה "מוסד מרכזי" לנהל הרשח באירופה - זה לא יחכן).

בארץ יש 200 פעילים באבינועם: בשכר יש 46 עובדים, במרכז 11 (מהם 6 מדריכים ארציים, 3 בסטף המרכזי, י-ן, אברהם מדפנה סגנו של י-ן, משה ירוסלימסקי (מדריך לקודים וכדומה, במרכזית בת"א 6, בכל גליל 2 (בירושלם רק 1), 8 עובדי מעבדות, 15 בנפות (יש מהם נוטרים ומקבלים חוספת) (בראש העבודה בירושלם יזסנה מנהלל, בת"א - אמנון (מביח זרע) יוחנן (מרסה גן, בחיפה ידיריה).

עוד לא התקנו מכשירי שדה (מופעלים בסוללה).

נרכשו עכשיו באמריקא וטרם הגיעו. כשזה יוחקן לא יהיה צורך באיחות.

במעבדות מכינים מכשירים - לרוב הם גלויים. רוב

החלקים אפשר להכניס ארצה ברשות.

הקו האמריקני פועל טוב - מפה לשם יום יום, מסם

הנה 3 פעמים בשבוע. זה ארבעה שבועות שמשיגים אותם לילה לילה

. / .

(עובד שם ראובן מפה) - לאחר המה"ל נספק הקשר, וחוקם סודש -
רק חד צדדי, (יש כנראה קשיים בצרפת - כאילו סוענים ש"גילור".
עכשיו בכל זאת יש קשר יום יום. באיטליה הענין בסדר גמור -
זה שנחים יש שם שתי חתנות - בצפון ובדרום. רק מילנו קשורה עם
הארץ. החתנה ביוון חוסלה. החתנה ברומניה צולעת.
החציב - ארבעה חלקים: ארגון, מוסד, הנהלה
ו"קול ישראל", הארגון נותן 3,000 אימון אלחוטאים, 3,000
בנין מכשירים, 10,000 אדמיניסטרציה - ס"ה 16,000.
הנהלה 3,000 לשני הקווים; המוסד - לא נקבע במסוים, כמאחים
לא"י לחודש. "קול ישראל" 3,000 (פו"מ).
בחור אחד נשלח ללמוד באנגליה. עומדים לשלוח איש
לאמריקא בספטמבר.

בקבוץ ג' של השח"צ ברא"ל יש בחור מאמריקא שלום כס,
מומחה לרדר (היה בצבא אמריקני). יש עוד אחד ברוסברגר סגרסניה
(אחיו עובד בסוכנות).

יש כמה מכשירים לקול ישראל. נשחק אחרי הסצור הצבאי
האחרון. לא נחגלה אף מכשיר אחד. ניסו להפריע, והחכמו לרבר
בכמה גלים שונים באווחו זמן. המומחה הטוב שלנו הוא רענן
רובינשטיין, עומד לצאת לחו"ל.

• / •